

O D L U K E

A/ Odluke domaćih sudova i drugih organa

VISI PRIVREDNI SUD HRVATSKE

Presuda br: PŽ-295/81
od 10.XI 1981.

Vijeće: dr Svetozar Peričić, Gordana Gasparini, dr Emilio Pellua

Lučke naknade u međunarodnom javnom prometu - Plovidbeni agent kad nastupa u ime i za račun broдача nije dužan platiti luci lučke naknade - Jednaki tretman inozemnog i domaćeg broдача u pogledu visine cijena lučkih naknada po odredbi st.3, čl.18. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi slijedi iz pravnog kontinuiteta Jugoslavije i činjenice da je ta odredba preuzeta iz odredbe čl.1. ratificirane i objavljene 1931. Konvencije i Statuta o međunarodnom režimu morskih luka, Zeneva 1923, a ima za posljedicu da se režim o maksimiranju cijena unutar SFRJ /Zakon o društvenoj kontroli cijena i odgovarajuće odluke o najvisim cijenama proizvoda i usluga/, ne odnosi na lučke naknade u međunarodnom javnom prometu, makar su korisnici usluga domaće brođarske tvrtke - Posljedica odredaba čl.77. i 215. Zakona o deviznom poslovanju /zlatna klauzula/ nije bez iznimke /čl.10, st.3. Zakona o novčanom sistemu/ - Interni obračun između domaćih osoba u pogledu objavljenih lučkih naknada u međunarodnom prometu vrši se u dinarima na temelju konverzije strane valute u domaći novac po valutnoj klauzuli iz čl.395. Zakona o obveznim odnosima, tj. po tečaju što je važio na dan nastanka obveze

Jedna domaća lučka organizacija ustala je tužbom protiv prvotuženog domaćeg broдача i drugotuženog domaćeg plovidbenog agenta radi isplate lučkih naknada.

U sporu između tužitelja kao korisnika jedne naše luke, koji je u toj luci sa dva brođa prvotuženoga dana 25.VI 1980. i 8.VII 1980. pružio lučke usluge u međunarodnom javnom prometu, za koje je ugovorena lučka naknada u US\$ 8, protiv prvotuženoga kao broдача navedenih brođova i drugotuženoga kao agenta prvotuženoga - radi isplate dinara 44.723.- spp iz naslova dijela lučkih naknada - razlike

između protuvrijednosti određenog iznosa lučkih naknada u USA \$ po tečaju koji je važio u trenutku nastanka obveze /25.VI 1980. i 8.VII 1980/ i protuvrijednosti istog iznosa lučkih naknada po tečaju koji je važio na dan 6.VI 1980.

- prvostepenom je presudom odbijen tužbeni zahtjev i to:
- prema prvotuženome s obrazloženjem da tužitelj nema pravo na naknadu lučkih naknada u dinarima prema tečaju koji je važio u trenutku nastanka obveze /25.VI 1980. i 8.VII 1980/, jer da je to u suprotnosti s Odlukom o određivanju najviše razine cijena svih proizvoda i usluga /Sl.list SFRJ, broj 32/80/, iz koje slijedi da je tužitelj lučke naknade za usluge pružene poslije 6.VI 1980. dužan obračunati prema tečaju koji je važio na dan 6.VI 1980. te - prema drugotuženome zbog nedostatka građansko-pravne legitimacije.

Tužitelj je podnio žalbu protiv ove presude i istu pobija zbog pogrešne primjene materijalnog prava. Predlaže da se prvostepena presuda preinači.

Tužitelj u žalbi ponavlja pravno shvaćanje iznešeno tijekom postupka pred prvostepenim sudom - da su lučke usluge naknade u međunarodnom prometu izražene u USA \$, te da se, kada se usluga pruža domaćem brodu u međunarodnom prometu, naknada također izražava u USA \$ a naplaćuje u dinarima prema službenom tečaju te valute; da je ovakvo postupanje prema domaćem brodu u međunarodnom prometu u skladu s pozitivnim zakonskim propisima - Konvencijom i Statutom o međunarodnom režimu morskih luka koje obvezuju morske luke u SFRJ da u pogledu uvjeta i tarifa usluga postupaju jednako prema domaćim i inozemnim brodovima, a što je moguće postići jedino ako tarifa objavljena za međunarodni promet bude istovjetna, tj. u istoj valuti, jer ako bi za domaće brodare tarifa bila utvrđena u dinarima, a za inozemnog u USA \$ onda bi već iz razloga tečajnih razlika i tečajnih oscilacija dolarske valute proistekla razlika u visini naplate usluga u međunarodnom prometu između domaćeg i inozemnog broдача; da ugovaranje lučkih naknada u USA \$ za lučke usluge pružene domaćem brodu u međunarodnom prometu nije u suprotnosti sa Zakonom o novčanom sistemu ni Zakonom o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima s inozemstvom, koji određuju da se, iznimno od odredaba tih Zakona, saveznom zakonom može odrediti da je dopušteno između domaćih osoba sklapanje poslova kojima se osigurava da će se dinarska vrijednost ugovorne obveze izračunati na temelju tečaja dinara prema stranoj valuti, jer da je to za konkretan slučaj - za lučke usluge u međunarodnom prometu

-- određeno upravo navedenom Konvencijom i Statutom koje obvezuju da visina tarife mora biti ista za sve brodare u međunarodnom prometu; da je postavljeni zahtjev za plaćanje navedenih usluga /prema tečaju na dan izvršenja usluge - 25.VI 1980. i 8.VII 1980/ u skladu s odredbom čl. 395. Zakona o obveznim odnosima, prema kojoj se ispunjenje novčane obveze koja protivno posebnom saveznom zakonu glasi na plaćanje u nekoj stranoj valuti, može zahtijevati u domaćem novcu i to prema tečaju koji je važio u trenutku nastanka obveze, te da izvršeni obračun za pružene usluge po većem tečaju USA \$, tj. po tečaju koji je važio u trenutku nastanka obveze nije suprotan Odluci o određivanju najviše razine cijena svih proizvoda i usluga /Sl.list SFRJ, br.32/80/, s obzirom da se navedena Odluka, maksimiziranje cijena ne odnosi na tarifu za lučke usluge u međunarodnom prometu.

Prvotučeni u odgovoru na žalbu navodi da su pravna shvaćanja tužitelja pogrešna; da se tužiteljeva tarifa izražena u USA \$ ne može primijeniti na njega kao domaćeg broдача, jer da je to suprotno Zakonu o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima s inozemstvom, te da je ništava odredba ugovora kojom se određuje da će se izvršena usluga obračunati na osnovi tarife koja je iskazana u USA \$; da bi tužitelj udovoljio zahtjevu jednakog tretmana broдача iz Konvencije i Statuta iz 1923. godine i onda kada bi tarifa lučkih usluga bila izražena i samo u dinarima /nacionalnoj valuti/ ili u dvojnim valutama /nacionalnoj i konvertibilnoj/, te da Odluka o određivanju najviše razine cijena svih proizvoda i usluga važi za sve cijene koje su domaći izvoznici plaćali na jugoslavenskom području.

Žalba je djelomično osnovana.

Ispitujući prvostepenu presudu u dijelu kojim se pobija žalbom /u cijelosti/, u granicama razloga navedenih u žalbi, pazeći po službenoj dužnosti na bitne povrede odredaba parničnog postupka iz čl.354, st.2. ZPP-a i na pravilnu primjenu materijalnog prava /čl.365, st.1. i 2. ZPP-a/, žalbeni sud je utvrdio:

-- da nisu počinjene bitne povrede odredaba parničnog postupka iz čl.354, st.2. ZPP-a;

-- da je u odnosu na dio prvostepene presude u kojem je tužbeni zahtjev odbijen prema prvotučenom ostvaren žalbeni razlog pogrešne primjene materijalnog prava, te

- da u odnosu na dio prvostepene presude u kojem je tužbeni zahtjev odbijen prema drugotuženom nije ostvaren ni jedan žalbeni razlog.

Nisu sporne odlučne činjenice, a te kao nesporne ocjenjuje i prvostepeni sud, da je tužitelj kao korisnik luke otvorene za međunarodni javni promet u ovoj luci brodovima prvotuženih dana 25.VI 1980. i 8.VII 1980. godine pružio lučke usluge u međunarodnom javnom prometu; da je tužitelj obračun lučkih naknada za ove lučke usluge izvršio primjenom svoje tarife za međunarodni promet koja glasi u USA \$, a da je plaćanje zahtijevao u dinarima i da je konverziju USA \$ u dinare izvršio po tečaju koji je važio na dan nastanka obveze /25.VI 1980. i 8.VII 1980/; da je prvotuženi platio ove lučke naknade u protuvrijednosti prema tečaju USA \$ koji je važio na dan 6.VI 1980, te da utuženi iznos predstavlja razliku između protuvrijednosti lučkih naknada obračunatih po tečaju USA \$ na dan 6.VI 1980. i po tečaju USA \$ na dan 25.VI 1980 i 8.VII 1980.

Sporno je pravno pitanje, da li je ništave ^{ugovora} odredba/ prema kojoj se lučke naknade za pružene lučke usluge domaćem brodu u međunarodnom javnom prometu obračunavaju primjenom tarife za međunarodni promet koja glasi na USA \$, da li se plaćanje u domaćem novcu može zahtijevati prema tečaju koji je važio na dan izvršenja usluge - nastanke obveza /25.VI 1980. i 8.VII 1980/, te da li je tako izvršena konverzija u suprotnosti s Odlukom o određivanju najviše razine cijena svih proizvoda i usluga /Sl.list SFRJ, br.32/80/.

Kada je prvotuženi od tužitelja naručio lučke usluge u međunarodnom javnom prometu, prihvatio je time i objavljenu tužiteljevu tarifu lučkih usluga u međunarodnom prometu. Takve ugovorne odredbe, kojom je u stvari utanačeno da će se dinarska vrijednost obveze tuženoga izračunati na temelju tečaja USA \$, na koju valutu tarifa glasi, nije ništave ni u suprotnosti sa odredbom čl.10. Zakona o novčanom sistemu /Sl.list SFRJ, br.49/76/ ni s odredbom čl.77. Zakona o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima s inozemstvom /Sl.list SFRJ, br.15/77/.

Navedenim odredbama propisano je, da se saveznim zakonom, iznimno od citiranih odredaba tih zakona, može dopustiti između domaćih osoba sklapanje poslova u kojima novčane obveze glasi na stranu valutu, odnosno kojime se osigurava da će se dinarska vrijednost ugovorene obveze izračunati na temelju tečaja dinara prema stranoj valuti.

Istina, u slogu odredbe čl.77. Zakona o deviznom poslovanju..... stoji da se ova iznimka može dopustiti samo "ovim zakonom", iz čega bi slijedilo da se iznimka ne može propisati drugim saveznim zakonom. Međutim, po shvaćanju žalbenog suda, ovaj zakonski izraz treba tumačiti tako da se iznimka može odrediti i drugim propisom istog značaja kao ovaj zakon, tj. saveznim zakonom, kao što propisuje i čl.10, st.3. Zakona o novčanom sistemu.

Iznimka za konkretan slučaj ustanovljena je odredbom st.3, čl.18. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi /Sl.list SFRJ, br.22/77 - u nastavku teksta ZPUP/, koja je preuzeta iz odredbe čl.1. Konvencije i Statuta o međunarodnom režimu pomorskih luka, Ženeva 1923. - SN broj 280 -- LXIX 30.IX 1931. i u kojoj je određeno da su inozemni brodari u pogledu plaćanja lučkih naknada izjednačeni s jugoslavenskim.

Jednaki postupak inozemnog i domaćeg broдача u pogledu plaćanja lučkih naknada moguće je postići jedino ako i domaći broдар lučke naknade za pružene lučke usluge u međunarodnom javnom prometu plaća po istoj tarifi objavljenoj za međunarodni javni promet po kojoj lučke tarife plaća inozemni broдар, tj. ako se prema jednom i drugom primijeni ista tarifa, a to je u konkretnom slučaju tarifa koja glasi na stranu valutu /USA \$/.

Prema tome, na temelju odredbe čl.18, st.3. ZPUP-a tužitelj je imao pravo i dužnost da navedene lučke usluge pružene brodovima prvotuženoga u međunarodnom javnom prometu obračuna primjenom tarife za međunarodni promet, koja glasi u USA \$, pa odredba ugovora iz koje proistječe utuženo potraživanje, a kojom je ugovoreno da će se dinarska vrijednost obveza tuženih izračunati na temelju tečaja USA \$ na koju valutu tarifa glasi, nije ništava.

Međutim, sve kad bi se i zauzelo stajalište da navedena iznimka nije dopuštena ili da ona za konkretan slučaj nije ustanovljena propisom čl.18, st.3. ZPUP-a, te da je sporna ugovorna odredba ništava, tužitelj na temelju odredbe čl.395. Zakona o obveznim odnosima ima pravo tražiti od prvotuženih plaćanje izvršene usluge u dinarima prema tečaju koji je važio na dan nastanka obveze.

Naime, citiranom odredbom propisano je da se ispunjenjem novčane obveze koja protivno posebnom saveznom zakonu glasi na stranu valutu, može zahtijevati samo u domaćem novcu prema tečaju koji je važio u trenutku nastanka obveze.

Tužitelj u konkretnom slučaju od prvotuženih upravo i traži ispunjenje novčane obveze koja glasi na USA \$ u dinarima prema tečaju USA \$ koji je važio u trenutku nastanka obveze - na dan 25.VI 1980. godine i 3.VII 1980.

Tako izvršenom konverzijom - prema tečaju koji je važio u trenutku nastanka obveze - ne vrijedjaju se propisi Odluke o određivanju najviše razine cijena svih proizvoda i usluga /Sl.list SRPJ, br.32/80/, jer se navedena Odluka koja sadrži propise o maksimiranju cijena, kako to proizlazi iz obavijesti Republičkog sekretarijata za tržište i cijene /Zavod za cijene/ broj C2-1478/1-1979. od 3.IX 1979, a koju je cijenio i prvostepeni sud, ne odnosi na tarifu lučkih usluga u međunarodnom prometu. Cijene usluga u međunarodnom prometu nisu ni pod kakvim režimom cijena, one se ne formiraju prema uvjetima tržišta. Lučka naknada u međunarodnom prometu /cijene lučkih usluga u međunarodnom prometu/ formira se isto tako prema uvjetima tržišta i utvrđuje od strane tužitelja tarifom koja se donosi u skladu sa ZUP-om, Zakonom o obveznim odnosima koji regulira donošenje općih uvjeta poslovanja i čl.33. Zakona o pomorskom i vodnom dobru, lukama i pristaništima /Brodne novine SRI, br.19/74/.

Slijedom iznešenog, kada se na naprijed navedeno nesporno činjenično stanje primijeni materijalno pravo kako ga tumači žalbeni sud, onda proizlazi da je tužbeni zahtjev prema prvotuženima osnovan i da platni nalog treba održati na snazi.

Ocjenjujući iz navedenih razloga da je u odnosu na dio prvostepene presude kojim je odbijen tužbeni zahtjev prema prvotuženima žalba osnovana, prvostepenu je presudu u tom dijelu, pozivom na odredbu čl.373, t.4. ZPP-a, trebalo preinačiti i presuditi kao u toč.I izreke.

Žalba tuženih protiv dijela prvostepene presude u kojem je platni nalog ukinut i tužbeni zahtjev odbijen prema drugotuženome nije osnovan.

Pravilno je prvostepeni sud primijenio materijalno pravo kada je tužbeni zahtjev prema drugotuženome odbio, jer drugotuženi, koji je nastupao kao plovidbeni agent prvotuženih, dakle u ime i za račun prvotuženih, nije u pravnom odnosu s tužiteljem.

Stoga je u tom dijelu, na temelju odredbe čl.368. ZPP-a, žalbu trebalo odbiti kao neosnovanu i prvostepenu presudu potvrditi.

V.V.

Bilješka. - Odluka je nesumnjivo načelnog karaktera i od velike praktične važnosti za sve naše lučke organizacije koje obavljaju usluge u međunarodnom prometu. U prilog ovog stajališta govori i odredba člana 210. Ustava SFRJ prema kojoj su sudovi dužni primjenjivati ratificirane i objavljene međunarodne sporazume - a zbog nesumnjivog pravnog kontinuiteta bivše Jugoslavije i SFRJ i ratificirane i objavljene međunarodne sporazume bivše Jugoslavije. Smatramo da bi ovo stajalište trebalo imati u vidu i u sporovima o naknadama za aerodromske usluge u međunarodnom prometu u vezi s međunarodnim pravilima ICAC /Medjunarodna organizacija udruženja aerodroma/ i odredbama Zakona o iskorištavanju zrakoplovnih pristaništa /NN SRE, br.13/73/. Ne toliko u privrednim, ali u privrednokaznenim postupcima protiv aerodromskih organizacija udruženog reda vrlo je prisutno shvaćanje prema kome su aerodromske usluge bez obzira na element inozemnosti podvrgnute društvenoj kontroli cijena npose za "naknadu za sigurnost u međunarodnom prometu", bez osjećaja i sluha da su i te naknade sadržajno analogne lučkim naknadama u pogledu režima cijena usluga i da tu treba biti primijenjen opći princip jednakog postupka u pogledu domaćih i međunarodnih subjekata.

V.V.

VII PRIVREDNI SUD HRVATSKE

Presuda br: PŽ-875/81
od 5.I 1982.

Vijeće: dr Svetozer Peričić, Gordana Gasparini,
dr Eugen Zokalj

Prijevoz stvari morem - Brodarova odgovornost - Jedinica tereta - Jedinica tereta, koletu, je određena količina tereta koja predstavlja fizički kompaktnu cjelinu koja je individualizirana - Kad je teret koža, pakiran u zavežljaje od po 12 komada, a zavežljaji povezani u bale, i kad su bale individualizirane /označene brojem/, a ne zavežljaji povezani u bale, kao jedinice tereta na temelju koje brodar ima pravo ograničiti svoju odgovornost uzima se bala, a ne zavežljaj

U sporu tužitelja kao cesionara primatelj tereta 202 bale ovčjih koža koji se po teretnici broj 1 od 20.VI 1980. prevezio brodom iz luke Assab u jugoslavensku luku, protiv tuženoga kao brodara radi naknade štete zbog manjka jedne